

KASBIY TA'LIM JARAYONIDA QOLLANADIGAN METODLAR

«Amaliy ta`lim metodikasi» fani talabalarning pedagogika, psixologiya, umumkasbiy hamda maxsus fanlardan olgan bilim va ko`nikmalarini amalga tatbiq etish, kasb – professional ta`lim muassasalarida umumkasbiy va maxsus fanlari bo`yicha dars berishning shart-sharoitlari, tashkiliy shakllari hamda metodlari, shuningdek, ularga oid rejalashtiruvchi hujjatlar mazmuni bilan tanishtiruvchi, ularni tayyorlashni o`rgatuvchi fan bo`lib hisoblanadi.

**Har tomonlama barkamol
rivojlangan, hozirgi zamon
ruhida tarbiyalangan,**

**milliy istiqlol g`oyasi,
milliy va umuminsoniy
qadriyatlarimizni
chuqur his etib**

**AMALIY TA`LIM
METODIKASI
FANINING
MAQSADI:**

**bozor iqtisodiyoti
davrida ta`lim-tarbiya
ishini tashkil etish va
uni amalga oshirishga
oid dolzarb
muammolarni ijobiy
hal eta oladigan,**

**ularni ta`lim-tarbiya
mazmuniga singdira oladigan
shaxs – kasb ta`limi
o`qituvchisini tayyorlash bilan
bog`liq aniq maqsadni
qo`yadi.**

«Amaliy ta`lim metodikasi» fani quyidagi vazifalarni hal etadi:

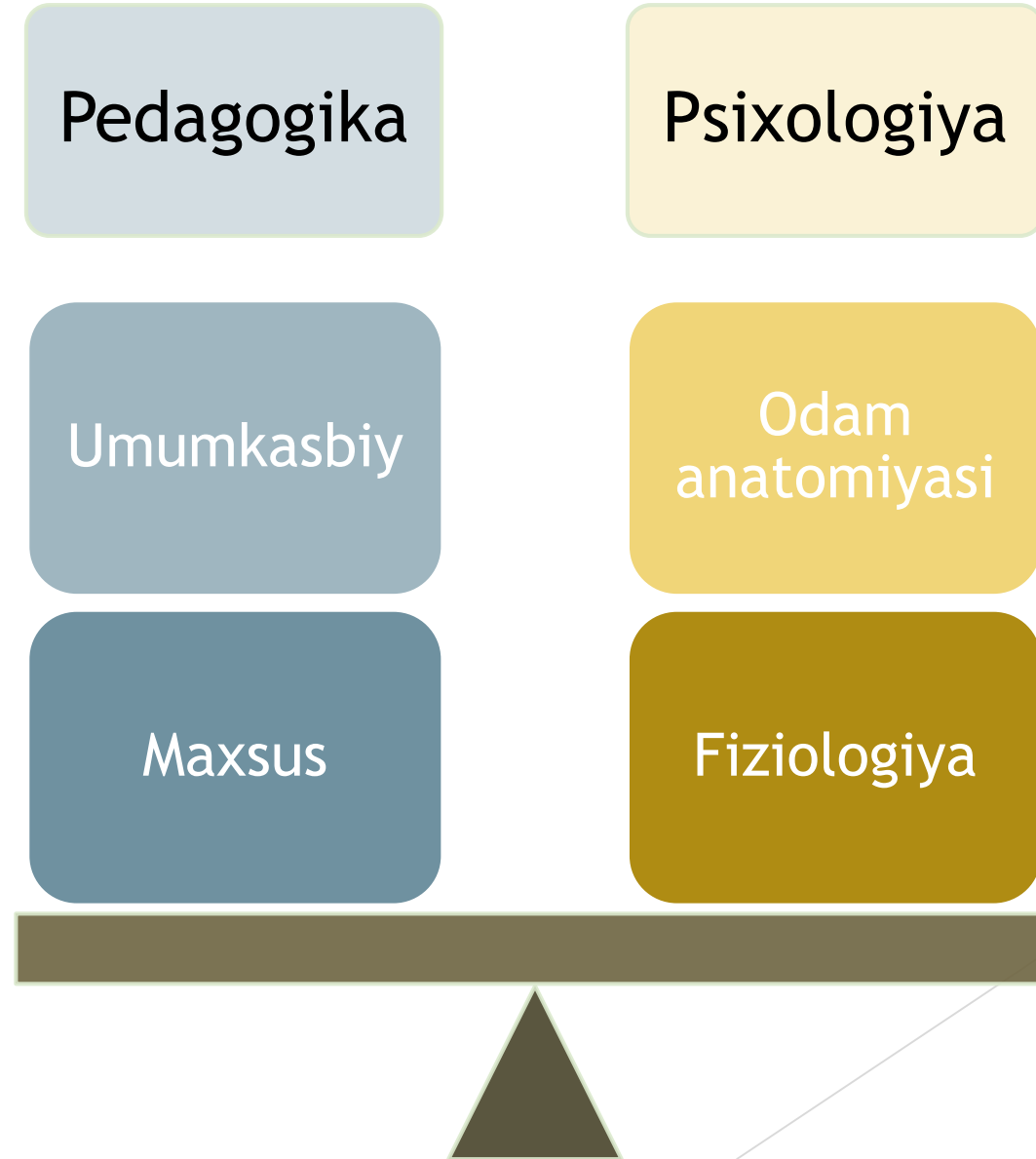
-pedagogik-psixologik bilimlarni umumkasbiy va maxsus fanlarni o`qitish jarayonida tadbiiq etish;

-pedagogik-psixologik bilimlar, bevosita tanlangan sohalarga va yangi pedagogik, axborot texnologiyalari asosida metodik muammolarni hal etish;

-kasb ta`limini o`qitishni tashkil etish hamda uni amalga oshirish metodikasini (har bir kasbga o`rgatishning mazmuni va o`ziga xosligini

mintaqaviy xususiyatlarni hisobga olgan holda) o`rgatish.

2. AMALIY TA'LIM METODIKASI FANINING BOSHQA FANLAR BILAN ALOQALARI.

Bilish jarayoni va aqliy rivojlanish psixologiyasi o`quv ustaxonalarida turli buyumlarni texnikaviy loyihalash va modellashtirish jarayonida o`quvchilarda texnik fikrlash hamda konstruktorlik qobiliyatini shakllantirish uchun asos hisoblanadi. **Psixologiya** o`quvchilarning bilimlarini o`zlashtirishi, mehnat malakalari va ko`nikmalarini hosil qilishi, ularda mustaqillik va mehnatga ijodiy yondashish hissini rivojlantirish qonuniyatlarini ochib beradi. Bu o`quv ustaxonalarida o`quv-tarbiya ishlarini to`g`ri tashkil etishda katta ahamiyatga egadir.

«Amaliy ta`lim metodikasi» **odam anatomiyasi va fiziologiyasi** fani bilan ham uzviy bog`liqdir. Mazkur ikki fan insonning biologik mohiyatini tushunishda baza bo`lib xizmat qiladi. Shu sababli, amaliy ta`lim darsida o`quv-tarbiya jarayonini to`g`ri tashkil qilish uchun o`qituvchi, o`quvchi organizmi o`sishi va rivojlanishining biologik qonuniyatlarini bilishi kerak. Bu insonning ruhiy shakllanishi va rivojlanishi xususiyatlarini ochib beradigan yosh fiziologiyasi va odamning oliy nerv faoliyati fiziologiyasi kursida o`rganiladi.

«Amaliy ta`lim metodikasi» **o`quv mehnati gigiyenasi** bilan ham bog`liq bo`lib, u o`quv ustaxonalarida o`quvchilarning yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda o`qitish hamda tarbiyalashning sanitariya-gigiyena sharoitlarini o`rganadi. Har bir gigiyena sharoiti yaratish (yorug`lik, ozodalik, ventilyatsiya), o`quvchilarning ish o`rnini to`g`ri tashkil etishga, zarur asboblardan, mehnat usullaridan foydalana bilishga o`rgatish – kasb ta`limi o`qituvchisi amalga oshirishi va hayotga tatbiq etishi lozim bo`lgan asosiy masalalardir.

3. AMALIY TA`LIM METODIKASI FANINING ILMIY-TADQIQOT METODLARI.

► **Kuzatish** - odatda tabiiy kuzatish orqali talabalarning fanlarni o`zlashtirishlari, ularning xulq-atvori va muomalalaridagi o`zgarishlarni hisobga olish va tegishli ta`lim tarbiya ta`siri ko`rsatish yo`llarini belgilash uchun qo`llaniladi. Bu usul tadqiqotchi pedagogik tajribaning muayyan bir tomoni va hodisalarini biror maqsadni ko`zda tutib idrok etishidan tashkil topadi. Bunda kuzatishlar tezligi va soni, kuzatish obyekti, vaqti, pedagogik vaziyatlarni kuzatish uchun ajratiladigan xarakteristika va hokazolar hisobga olinadi.

► Qayd qilish usuliga qarab, kuzatishlar turlarga bo`linadi. Bevosita va bilvosita qayd qilish usuli tadqiqotchiga real pedagogik jarayonda kuzatuvchining hatti-harakatlari kabilarni yozib qo`yish imkonini beradi. Bevosita qayd qilish usuli, biror-bir hodisaning oqibatlarini haqidagi faktik materialni boshqa shaxslar orqali yoki qandaydir asbobni qo`llash vositasida natijani olishga imkon beradi. Fan-texnika taraqqiyoti asrida kuzatishning vizual usullari xilma-xil texnika vositalari (kinofilm, videotasvir teleko`rsatuv)dan foydalanish orqali tobora ko`p qo`llanilmoqda.

► **Suhbat usuli** - so`rashning bir turi bo`lgani holda tadqiqotchining jiddiy tayyorgarlik ko`rishini talab etadi. Chunki u tekshirayotgan shaxs bilan bevosita aloqada bo`lish vaqtida og`zaki suhbat tarzida, suhbatdo- shining javoblarini yozmasdan, erkin muomala shaklida olib boriladi.

► Suhbat usulida - o`qituvchilar va talabalar jamoasi bilan ota-onalar va keng jamoatchilik bilan yakka va guruh tarzida ish olib borilganda qo`llaniladi. Suhbat usulidan farqli ravishda intervyu olish usuli oldindan belgilangan savollarni izchillik bilan bayon qilishni nazarda tutadi. Bunda javoblar magnit tasma-siga yoki kassetalarga yozib olinadi. Hozirgi kunda ommaviy so`rash nazariyasi va praktikasida intervyu olishning ko`p usullari mavjud.

► **Pedagogik so`rash usuli** – tadqiqotchining boshqa kishilardan pedagogik tajribaning biror tomoni yoki hodisalari haqida axborot olish jarayoni bu usulning asosini tashkil qiladi. So`rash usulida savollarning mantiqiy o`ylangan tizimini, ularning aniq ifodalanishini, nisbatan kamchiligi (3-5ta) nazarda tutiladi. Shuningdek, qat`iy shakldagi javobni ("ha", "yo`q") ham taqozo etishi mumkin.

► **Eksperiment-tajriba-sinov usuli** - ushbu tajriba ta`lim-tarbiya jarayoniga aloqador ilmiy faraz yoki amaliy ishlarning tadbiqiy jarayonlarini tekshirish, aniqlash maqsadida o`tkaziladi.

► **Statistika ma`lumotlarini tahlil qilish usuli** – ta`lim sohasidagi, jumladan, ajratilgan mablag`larning doimiy o`sib borishi, darslik va o`quv qo`llanmalari, ko`rgazmali qurollar, o`qituvchi kadrlar tayyorlash, ta`lim muassasalarining qurilishi, xo`jalik shartnomalari va ulardan tushayotgan mablag`lar statistika usuli orqali aniqlanadi.

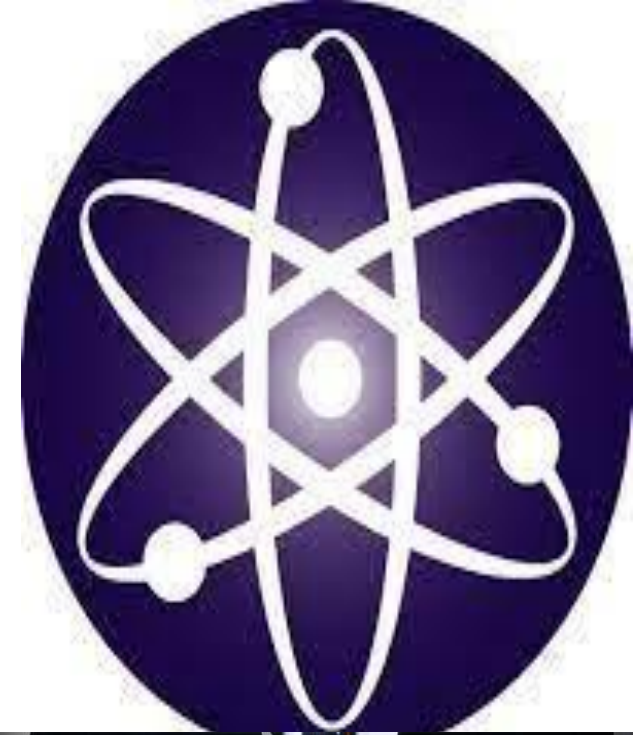
► **Test, so`rovnomalar** - so`rovnoma, ya`ni anketa usuli ilmiy farazning yangiligini aniqlash, yakka yoki guruh holdagi talabalarning fikrlarini, qarashlarini, qanday kasblarga qiziqishlarini, kelajak orzu-istaklarini bilish va tegishli xulosalar chiqarish, tavsiyalar berish maqsadida o`tkaziladi.

► Test savollaridan ko`zlangan maqsad, oz vaqt ichida talabalarning bilimlarini yoppasiga baholashdir.

Mutaxassislarning bilimini va dunyoqarashini aniqlash uslublaridan biri - bu test yordamidagi sinovdir.

► Test yordamida sinov talaba yoki mutaxassisning bilimi, ilmi, ma`naviyati hamda yoshlarning qaysi yo`nalish va mutaxassislikka layoqati borligini, iqtidorini zudlik bilan aniqlash yoki baholashga imkon beradi. Test yordamida Bilimlarni baholashning pedagogika nuqtai nazaridan yutuqlari va kamchiliklari keltirilgan va baholash jarayonini EHM yordamida avtomatlashtirish mumkinligi ta`kidlangan. Test savollari va masalalarining aniqligiga sabab, uning qisqa va lo`ndaligi, umumiy javoblar ichida to`g`ri javobning borligi va ularning talabalarga ko`rsatma bo`lib xizmat qilishi, uning topishmoqli o`yinga o`xshashligi va javobni topishda xotira, ichki tuyg`u va topqirliklar qo`l kelishidir. Test savollarini chop etish talabalarning mustaqil ishlashini yanada faollashtiradi.

► **Test sinovlari** usuli - yozma javoblarni ommaviy ravishda yig`ib olish usulidir. Test so`rovlarini (anketalarini) ishlab chiqish murakkab ilmiy jarayon. Pirovard natijada Tadqiqot natijalarining ishonchliligi anketalar mazmuniga, berilayotgan savollar shakliga, to`ldirilgan anketalar soniga bog`liq bo`ladi. Odatda test savollari kompyuterda ma`lumotlarni mate- matik statistika metodlari bilan ishlash imkonini beradigan qilib tuziladi.

► **Matematika va kibernetika usullari** - o`qitish nazariyasi, amaliyotida hisoblash matematikasi va kibernetikasi mashinalari yordamida bir tildan ikkinchi tilga tarjima, dasturli ta`lim va uni mashina orqali boshqarish, o`qitishni mustahkamlash, baholash orqali ta`lim-tarbiya samaradorligini oshirish, differensial va individual ta`lim berish kabi jarayonlardir.

► **Ijtimoiy tadqiqot usuli** - anketaga savollar kiritiladi. Bundan maqsad, talaba-yoshlarning kasb-hunarga bo`lgan qiziqishlarini, talabalar orasidagi do`stlik munosabatlarini, o`quv yurtidagi shart-sharoitlarni bilish, yutuq va kamchiliklarni, dinga, xususan, tasavvuf ilmiga qiziqishlarini aniqlash, talabalarning ma`naviy sifatlarini, bilim olishga ishtiyoqi, adabiyotlar bilan ta`minlanganlik darajasi, o`quv taqsimoti, o`qituvchilarning bilim berish darajasi, o`quv qo`llanmalarining sifati, kompyuterda mashg`ulot o`tkazish turlarini o`rganish, ilmiy va kasbiy mahoratni oshirishdagi mashg`ulotlar

turi, stipendiyalar miqdori, stipendiyalar talabalarning xarajatini qanchalik qoplashi, talabalarning haq to`lanadigan ishlarda qat-nashishi, otalarining moddiy yordami, ularning ma`lumoti, ish joyi, talabalar ko`p boradigan jamoat joylari, yashash joyi, ilmiy dunyoqarashining shakllanishiga ta`sir etuvchi, mutaxassis bo`lib yetishishida hal qiluvchi omillar, talabalarning onglilik darajasi, komil inson bo`lish uchun kerakli bo`lgan ma`naviy sifatlar, o`zlashtirganlik darajasi haqidagi savollar anketaga kiritiladi. Savol-javoblarning barchasi kompyuterda qayta ishlanadi va xulosalar chiqariladi.

